

# KVALITETSREKOMMENDATION FÖR BARNSKYDDET

---

**Arbetsgruppens framställning**

## PRESENTATIONSBLAD

Utgivare	Datum
Social- och hälsovårdsministeriet	19.6.2013
Författare	Uppdragsgivare
Marjo Lavikainen, Kristiina Ruuskanen	Social- och hälsovårdsministeriet
	Projektnummer och datum för tillsättandet av organet

## Rapportens titel

Kvalitetsrekommendation för barnskyddet. Arbetsgruppens framställning

## Referat

■ De saker som i vår tid visat sig vara de viktigaste i fråga om kvalitet inom barnskyddet har tagits upp i kvalitetsrekommendationen. Rekommendationen beskriver fem etiska principer som ingår i målen för kvalitetsrekommendationerna.

I rekommendationen står barnet i centrum för verksamheten. Inom barnskyddet ska det säkerställas att det uppstår en upplevelse av delaktighet för barnet, den unga, familjen, närstående nätverket, fosterföräldrarna och de övriga myndigheterna samt att det finns genuin möjlighet till samarbete och att barnets intressen tillvaratas.

I myndighetssamarbetet betonas ansvar för barnet. Varje samarbetsinstans ansvarar genom tjänsterna inom sitt eget förvaltningsområde för att barnet/familjen får den hjälp de behöver. Den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter samordnar samarbetet med anknytning till barnskyddsärendet och ser till att myndigheterna känner till syftet med och målen för samarbetet. Barnskyddet ska meddela den instans som gjort en anmälan att anmälan mottagits och lämna kontaktuppgifter om den person som sköter ärendet. Barn och familjer ska informeras om barnskyddets verksamhetsprinciper.

På arbetsplatser fästs uppmärksamhet på det samlade kunnandet inom barnskyddet. Vid sidan om praxis upprätthålls kunnandet inom forskning och utveckling. Som en rekommendation föreslås att minst hälften av en socialarbetares arbetstid inom barnskyddet ska användas till att träffa barnen och familjerna. Varje barn/ungdom/förälder som är klient ska ha möjlighet till minst 2 timmar personlig tid per månad av sin arbetstagare i det aktiva arbetsskedet. Rekommendationer utfärdas även för servicesystemet, bedömning och ett mer omfattande beslutsfattande om tjänster för barn och familjer.

## Nyckelord

Barnskydd, kvalitetsrekommendation, kvalitet, barn, familjer

Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2013:26

Övriga uppgifter

[www.stm.fi/svenska](http://www.stm.fi/svenska)

ISSN-L 2242-0037

ISSN 2242-0037 (online)

ISBN 978-952-00-3618-8

URN:ISBN:978-952-00-3618-8

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3618-8>

Sidoantal

20

Språk

Svenska



SOCIAL- OCH  
HÄLSOVÅRDSMINISTERIET

# KUVAILEHTI

Julkaisija	Päivämäärä
Sosiaali- ja terveysministeriö	19.6.2013
Tekijät	Toimeksiantaja
Marjo Lavikainen, Kristiina Ruuskanen	Sosiaali- ja terveysministeriö
	HARE-numero ja toimielimen asettamispäivä

Muiston nimi  
Lastensuojelun laatusuositus. Työryhmän esitys

## Tiivistelmä

■ Laatusuosituksen on nostettu tässä ajassa lastensuojelun laadun kannalta tärkeimmiksi näyttäytyviin asioihin. Suositukseen on kuvattu kaikki laatusuosituksen tavoitteet läpäisevää viisi eettistä periaatetta.

Lapsi on suosituksessa toiminnan keskiössä. Lastensuojelussa tulee varmistaa, että lapselle, nuorelle, perheelle, läheisverkostolle, sijaisvanhemmille ja muille viranomaisille syntyy kokemus osallisuudesta ja että aito mahdollisuus yhteistyöhön sekä lapsen edun toteutumiselle on olemassa.

Viranomaisyhteistyössä korostetaan vastuuta lapselle. Jokainen yhteistyötaho vastaa oman hallinnonalansa palvelujen avulla siitä, että lapsi/perhe saa tarvitsemansa avun. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä koordinoi lastensuojeluasiaan liittyvää yhteistyötä ja huolehtii, että viranomaiset tietävät yhteistyön tarkoituksen ja tavoitteet. Lastensuojelun tulee ilmoittaa ilmoituksen tehneelle taholle, että ilmoitus on vastaanotettu ja antaa asiaa hoitavan henkilön yhteystiedot. Lapsille ja perheille tulee tiedottaa lastensuojelun toimintaperiaatteista.

Työyhteisöissä kiinnitetään huomiota lastensuojelun kokonaisuosaamiseen. Käytännön rinnalla pidetään yllä tutkimus- ja kehittämisaamia. Suosituksena esitetään että lastensuojelun sosiaalityöntekijän työajasta vähintään puolet käytetään lasten ja perheiden kohtaamiseen. Jokaisella asiakkaana olevalla lapsella/nuorella/vanhemmalla tulee olla mahdollisuus saada aktiivisessa työskentelyvaiheessa vähintään 2 tuntia kuukaudessa henkilökohtaista aikaa työntekijältään. Lisäksi suosituksia annetaan palvelujärjestelmää, arviointia ja laajempaa lasten ja perheiden palvelujen päätöksentekoa koskien.

## Asiasanat

Lastensuojelu, laatusuositus, laatu, lapset, perheet

Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2013:26	Muut tiedot	
	<a href="http://www.stm.fi">www.stm.fi</a>	
ISSN-L 2242-0037	Kokonaissivumäärä	Kieli
ISSN 2242-0037 (verkkajulkaisu)	20	Ruotsi
ISBN 978-952-00-3618-8		
URN:ISBN:978-952-00-3618-8		
<a href="http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3618-8">http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3618-8</a>		



SOSIAALI- JA  
TERVEYSMINISTERIÖ

## INNEHÅLL

1	Till läsaren .....	5
2	Centrala principer som styr barnskyddsarbetet .....	7
	Aktörerna respekterar klienternas människovärde och grundläggande rättigheter .....	7
	Barnets intresse är utgångspunkten för barnskyddet .....	7
	Inom barnskyddet är det fråga om växelverkan .....	8
	Personalen svarar för arbets kvaliteten .....	8
	God service förutsätter ansvarsfullhet både i besluten och i verksamhetskulturen .....	8
3	Nycklarna till ett effektivt barnskyddsarbete .....	9
	3.1 Delaktighet .....	9
	3.2 Samarbete med ansvar för barnet .....	11
	3.3 En kompetent arbetsgemenskap som grund för barnskyddet .....	13
	3.4 Tillräckligt många kompetenta yrkesarbetare .....	14
	3.5 Gemensamt servicesystem .....	15
	3.6 Mångdimensionell bedömning .....	16
4	Beslutsfattande i tjänster för barn och familjer .....	18
5	Uppföljning och bedömning av hur kvalitetsrekommendationen tillämpas .....	19

# 1 TILL LÄSAREN

Kvalitetsrekommendationen för barnskyddet är avsedd att styra det barn- och familjeinriktade barnskyddsarbetet och ordnandet av det. Kvalitetsrekommendationen fungerar som ett redskap för dialog om barnskyddets situation.

Det är nödvändigt att sätta sig in i kvalitetsrekommendationen för

- alla nuvarande och framtida yrkesutbildade inom barnskyddet,
- alla yrkesutbildade som är involverade i barnskydd,
- chefer inom barnskyddet,
- tjänstemän och förtroendevalda som beslutar om resurserna för barnskyddet.

Kvalitetsrekommendationen är även avsedd för barn och familjer och deras närstående.

Kvalitetsrekommendationen är inte en teknisk anvisning om tillämpningen av lagstiftningen, utan den fokuserar på de saker som har visat sig vara de viktigaste i fråga om kvaliteten inom barnskyddet samtidigt som barnet står i centrum för verksamheten. Arbetsgruppen har fortsatt det kvalitetsrekommendationsarbete som redan stod på en stabil grund och ser de saker den lyfter fram som nycklar till ett barnskyddsarbete som påverkar i vår tid och situation och som varje kommun kan ta i bruk.

En bra och mer detaljerad hjälp för att säkerställa barnskyddets ändamålsenlighet och bedöma den egna verksamheten är de nationella tillsynsprogrammen som Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården har uppgjort tillsammans med regionförvaltningsverken (Kommunala barnskyddstjänster, Vård och omsorg dygnet runt inom barnskyddet). Lastensuojelun käsikirja (handbok om barnskydd) som Institutet för hälsa och välfärd upprätthåller fungerar å sin sida som ett centralt redskap inom den nationella styrningen. Lastensuojelun käsikirja är en webbtjänst som är öppen för alla. I den finns aktuell information om barnskyddslagen och tillämpningen av den. Den innehåller också information om specialfrågor i anslutning till barnskyddet. Det finns således inget behov av att upprepa denna information i kvalitetsrekommendationen.

Kvalitetsrekommendationen har beretts av de personer som utsågs till en undergrupp under utredningsgruppen Fungerande barnskydd av omsorgsministern den 27 mars 2013:

- Marjo Lavikainen, konsultativ tjänsteman/SHM (ordförande),
- Aila Puustinen-Korhonen, sakkunnig/Kommunförbundet,
- Hanna Heinonen, programdirektör/Centralförbundet för barnskydd,
- Laura Yliruka, ledande forskningssocialarbetare/Heikki Waris-institutet, Socca
- Mikko Oranen, utvecklingschef/Institutet för hälsa och välfärd,
- Aila Paloniemi, ordförande/Perhehoitoliitto
- Laura Lindeberg, specialsakkunnig/Talentia,
- Annika Juurikko, regeringssekreterare/SHM
- Kristiina Ruuskanen, inspektör/Valvira (sakkunnigsekreterare),
- Päivi Voutilainen, direktör/SHM (sakkunnig)

Vid utarbetandet av kvalitetsrekommendationen har man i enlighet med uppdraget varit tvungen att beakta att kvalitetsrekommendationerna utgör en enhetlig helhet tillsammans med de åtgärdsrekommendationer som utredningsgruppen Fungerande barnskydd har utfärdat. Under mandattiden mellan den 27 mars och den 14 juni 2013 sammanträdde arbetsgruppen för kvalitetsrekommendationen totalt sju gånger.

I kvalitetsrekommendationen lyfter man fram en del exempel för att åskådliggöra hur rekommendationen kan genomföras. Exempelen är således inte avsedda att vara de enda rätta sätten att agera i en aktuell sak.

När barn nämns i kvalitetsrekommendationen avses personer under 18 år. Med unga avses personer mellan 18 och 21 år som har rätt till eftervård inom barnskyddet. I kvalitetsrekommendationen avses med familj ett barn, barnets föräldrar och vårdnadshavare, fosterföräldrar, syskon och andra personer som bor i samma hushåll. Vid behov preciseras i texten om det är vårdnadshavaren och/eller föräldern som avses. Med närstående nätverk avses alla de människor som är med och stödjer – eller som skulle ha möjlighet att vara med och stödja – barnet samt vården och uppfostran av barnet.

## 2 CENTRALA PRINCIPER SOM STYR BARNSKYDD SAR BETET

Etiska principer ingår i alla mål för kvalitetsrekommendationerna. Vid utvecklingen av barnskyddet ska man kontrollera hur etiskt hållbara lösningarna är.

Fackorganisationen för högutbildade inom socialbranschen Talentia rf/Yrkesetiska nämnden har publicerat Etiska regler för yrkesmänniskor inom socialbranschen (Helsingfors 2005). Dessa regler utgör en bra yrkesetisk grund även för barnskyddsarbetet.

I kvalitetsrekommendationen presenteras de principer som i stor utsträckning styr barnskyddsarbetet och som utgår från de etiska principerna för social- och hälsovården som har publicerats av Riksomfattande etiska delegationen inom social- och hälsovården ETENE (Den etiska grunden för social- och hälsovården, 2011). Under var och en av de fem allmänna principerna beskrivs de etiska principer som härrör från särdrag inom barnskyddet.

### ***Aktörerna respekterar klienternas människovärde och grundläggande rättigheter***

Inom barnskyddet betonas särskilt en likvärdig och jämlik behandling av klienterna samt integritetsskyddet.

### ***Barnets intresse är utgångspunkten för barnskyddet***

#### ***Rättvisa***

Krav på god förvaltning, såsom framläggande av grunder och en saklig behandling av klienten betonas i varje skede av klientarbetet. I enlighet med konventionen om barnets rättigheter ska man i första hand beakta barnets intresse när beslut som gäller barnet fattas. Samtidigt ska man respektera vårdnadshavarnas ansvar, rättigheter och skyldigheter i barnets fostran.

#### ***Öppenhet och tillförlitlighet***

För att barnskyddet ska vara framgångsrikt behövs förtroende. En förutsättning för att förtroende ska uppstå är att klienten blir försäkrad om att samarbete inte är till skada utan till hjälp. Detta kan kräva en viss permanens och tid. Det viktiga är att arbetet är förutsägbart och att information utbyts med betoning på öppenhet.

#### ***Trygghet***

Inom barnskyddet tänker man på tryggheten såväl i de yttre omständigheterna som i de mänskliga kontakterna och kommunikationen. Det viktigaste är att i varje situation ta hänsyn till den trygghet som barnet upplever både känslomässigt och i fråga om handlingar som höjer trygghetskänslan. Tryggheten ska betraktas även ur familjens och den anställdas synvinkel.

## ***Inom barnskyddet är det fråga om växelverkan***

### ***Omtanke***

Omtanke ingår i god växelverkan. Vid bemötandet av klienter betonas respekt, medmänsklighet och empati.

### ***Personalen svarar för arbetskvaliteten***

De yrkesutbildade inom tjänsterna för barn och unga ska vara medvetna både om sitt eget ansvar för barnens fostran i sitt arbete och om sin skyldighet att stödja föräldraskapet. En anställd ska också i ett bredare perspektiv ta till sig ansvaret för sitt arbete gentemot såväl barnet, familjen och den egna organisationen som samhället. Ledningen ska vara medveten om sitt ansvar att möjliggöra arbete av god kvalitet och att stödja den anställda.

## ***God service förutsätter ansvarsfullhet både i besluten och i verksamhetskulturen***

### ***Inriktning på barnet och familjen***

Allt beslutsfattande, utvecklingsarbete och ordnande av tjänster ska motiveras ur barnens och familjernas synvinkel. Även konsekvenserna av de avgöranden som har fattats ska beskrivas ur barnens och familjernas synvinkel.

### ***Ansvarsfullhet***

Personer som arbetar med barn och familjer ska ha ett klart definierat ansvar för att klientarbetet inte ska stanna vid enskilda åtgärder. Ett ansvarsfullt beslutsfattande har en betydande effekt på bland annat resurstilldelningen till barnskyddet och därigenom även på kvaliteten på barnskyddet.



## 3 NYCKLARNÄ TILL ETT EFFEKTFULLT BARNSKYDDSARBETE

### 3.1 DELAKTIGHET

Att bemöta barn, unga och familjer genom att involvera och lyssna är nycklarna till ett effektivt och lagenligt barnskyddsarbete. Man ska se till att man inte behöver stryka ärenden som gäller delaktighet och hörande i det dagliga barnskyddsarbetet på grund av bristande arbetspraxis, -resurser eller kunskande.

Barnskyddslagens (417/2007) 4 kap. handlar om barns delaktighet. Enligt 20 § ska barnets önskemål och åsikt utredas och beaktas enligt barnets ålder och utvecklingsnivå då barnskydd genomförs. Barnskyddslagens 24 § ålägger den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter att övervaka att barnets bästa tillgodoses samt att anvisa barnet eller den unga personen rättshjälp eller se till att ansökan om en intressebevakare görs enligt 22 § i lagen.

”Jag upplever och litar på att man lyssnar på mig och att jag kan föra fram mina egna åsikter i ärendet som behandlas” (Barn/förälder/närstående nätverk eller samarbetspartner)

Nedan beskrivs de mål för kvalitetsrekommendationerna som bidrar till att delaktighet i barnskyddet uppstår. Man ska se till att alla dess mål uppnås. Under målen presenteras förutsättningarna för att de ska kunna uppfyllas.

Mellan barnet/den unga och barnskyddsarbetaren uppstår genuint en möjlighet till en kontinuerlig och förtroendefull växelverkan. Barnet/den unga upplever delaktighet.

Förutsättningar för att målet ska kunna uppnås är att:

- Barnet/den unga vet vem som ansvarar för hans eller hennes angelägenheter, vem som är den egna socialarbetaren och hur han eller hon kan nås.
- Socialarbetaren som har hand om barnskyddet gör en klientplan för barnet tillsammans med barnet, barnets föräldrar och eventuella samarbetspartner. Planen ska innehålla mål och metoder för hur barnets bästa ska tillgodoses.
- Arbetstagaren har genom utbildningen de grundläggande färdigheter som behövs för att arbeta med barn/unga i en viss ålder och möjlighet att öka sina kunskaper bland annat genom fortbildning.
- Arbetstagaren kan arbeta i växelverkan med barnet/den unga.
- Det finns tillgång till sådana ledarskapsstrukturer och sådan ledningspraxis som stödjer ett barncentrerat arbete. Barnet/den unga har möjlighet att påverka arbetet som görs med honom eller henne: tid, plats och sätt att behandla de ärenden som berör barnets/den ungas liv.
- Ledningen stödjer arbetstagarnas förmåga till arbete som grundar sig på mänskliga relationer genom att ansvara för bland annat resurstilldelningen, prioriteringarna inom arbetet och stärkandet av kompetensen.
- Ledningen ser till att förtroendet mellan klienten och arbetstagaren inte bryts i onödan, till exempel vid organisationsförändringar. Att spjälka klientprocessen inom barnskyddet i flera delar är inte alltid bra för klienten. Spjälkningen försvårar också samarbetspartnerns arbete.

- Alla som arbetar med ett barn bör se till att barnet har möjlighet att skapa en bestående och trygg anknytningsrelation till minst en vuxen.
- Förslag på den personliga tid som ska användas finns i avsnitt 3.4.

Mellan familjen och barnskyddsarbetaren uppstår det genuint 1) en möjlighet att samarbeta och 2) en gemensam utgångspunkt som innebär att man tillgodoser barnets bästa. Familjen får en upplevelse av delaktighet.

Förutsättningar för att målet ska kunna uppnås är att:

- Socialarbetaren som har hand om barnskyddet gör en klientplan för föräldrarna tillsammans med det placerade barnet, barnets föräldrar och eventuella samarbetspartner. Planen ska innehålla mål och metoder för hur föräldraskapet ska stödjas och barnets bästa tillgodoses.
- Förslag på den personliga tid som ska användas finns i avsnitt 3.4.

Mellan närstående nätverket, familjen och barnskyddsarbetaren uppstår det genuint 1) en möjlighet att samarbeta och 2) en gemensam utgångspunkt som innebär att man tillgodoser barnets bästa. Närstående nätverket får en upplevelse av delaktighet.

Förutsättningar för att målet ska kunna uppnås är att:

- Barnskyddsarbetaren utreder tillsammans med barnet, barnets föräldrar och närstående nätverket vilka möjligheter och metoder det finns för närstående nätverkets medlemmar att stödja barnet.
- Närstående nätverkets medlemmar och deras möjlighet att ge socialt stöd definieras individuellt utifrån barnets och familjens behov.

Mellan fosterföräldrarna, familjen och barnskyddsarbetaren uppstår det genuint 1) en möjlighet att samarbeta och 2) en gemensam utgångspunkt som innebär att man tillgodoser barnets bästa. Fosterföräldrarna får en upplevelse av delaktighet.

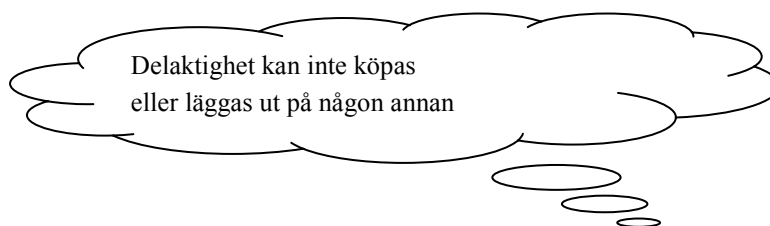
Förutsättningar för att målet ska kunna uppnås är att:

- Socialarbetaren som har hand om barnskyddet ser till att fosterföräldrarna är delaktiga i barnets situation i alla skeden.
- Fosterföräldrarnas syn på barnets behov av stöd upplevs som viktigt och beaktas i socialvården/barnskyddet.
- Man tillsammans med fosterfamiljen noggrant går igenom vilket stöd fosterfamiljen själv behöver.

Barnskyddsarbetaren, familjen och de övriga myndigheterna förhandlar tillsammans om de övriga myndigheternas möjligheter att 1) stödja tillgodoseendet av barnets bästa och 2) hjälpa föräldrarna i deras fostringsansvar. De övriga myndigheterna får en upplevelse av delaktighet i ärendet som gäller barnet/den unga/familjen.

Förutsättningar för att målet ska kunna uppnås är:

- Ett tillräckligt informationsflöde och samarbete i rätt tid, särskilt mellan hälso- och sjukvården, småbarnsfostran och skolan samt mellan familjen och barnskyddet.
- Skapande av konsultationspraxis, där ett multiprofessionellt samarbete stödjer barnets/familjens rehabilitering och en smidig vardag.



## 3.2 SAMARBETE MED ANSVAR FÖR BARNET

Myndighetssamarbete och multiprofessionalism behövs för att barnet som är klient hos barnskyddet ska få rätt hjälp i rätt tid. Socialarbetaren som har hand om barnskyddet ansvarar för klientprocessen inom barnskyddet och utnyttjar multiprofessionellt kunnande när det är nödvändigt för att finna och tillgodose det som är bäst för barnet eller för den unga som får eftervård. I första hand ges hjälp i barnets naturliga livsmiljö.

”Du myndighet som behövs i samarbetet ansvarar inför barnet och den unga för att din kompetens och tjänsterna inom ditt förvaltningsområde är till nytta för barnet eller den unga på bästa möjliga sätt.”

### *Kvalitetsrekommendationerna för ett fungerande samarbete är:*

- ❖ Socialarbetaren som har hand om barnskyddet säkerställer att
  - 1) barnet/den unga,
  - 2) hans eller hennes vårdnadshavare,
  - 3) de instanser som genomför vård- och uppfostringsuppgiften samt
  - 4) vid behov en intressebevakare inom barnskyddet
 är delaktiga (kännedom, förståelse, deltagande) i det myndighetssamarbete som görs i barnets ärende.
- ❖ Barnskyddet meddelar den instans som har gjort en anmälan att barnskyddsanmälan har mottagits och lämnar namnet på och kontaktuppgifterna till den byrå eller den arbetstagare som sköter ärendet.
- ❖ Den myndighet som har gjort barnskyddsanmälan är med om att utreda barnets ärende och erbjuda stöd. Övriga myndigheter deltar i den inledande utredningen när det behövs och är till nytta.
- ❖ Varje samarbetsinstans ansvarar genom tjänsterna inom sitt eget verksamhetsområde för att barnet/den unga/föräldrarna får den hjälp de behöver. I tjänster som riktas till vuxna (till exempel socialt arbete för vuxna, missbrukar- och mentalvårdstjänster) kan arbetstagarna utreda och beakta behovet av stöd bland klienternas barn och av samarbete med barnskyddet. I det sociala arbetet för vuxna är det viktigt att kunna stödja föräldrarnas delaktighet i arbetslivet och deras rehabilitering, eftersom det är i barnets intresse att föräldrarna mår bra.
- ❖ Den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter samordnar myndighetssamarbetet i samband med barnskyddsärendet och ser till att myndigheterna känner till syftet med och målen för samarbetet i individuella situationer som rör barnet.
- ❖ När man meddelar barnet och förmyndaren om att barnskyddsarbetet har inletts ska man samtidigt informera om vad det innebär, exempelvis ett infopaket om

barnskyddet i form av en tryckt handbok till klienterna och information om tjänsterna på kommunens webbplats.

- ❖ Under det första mötet – och vid behov även under framtida möten – går man igenom principerna för barnskyddsarbetet tillsammans med klienterna (inkl. möjligheten till öppen dokumentation).

#### **Till exempel Kehrä II**

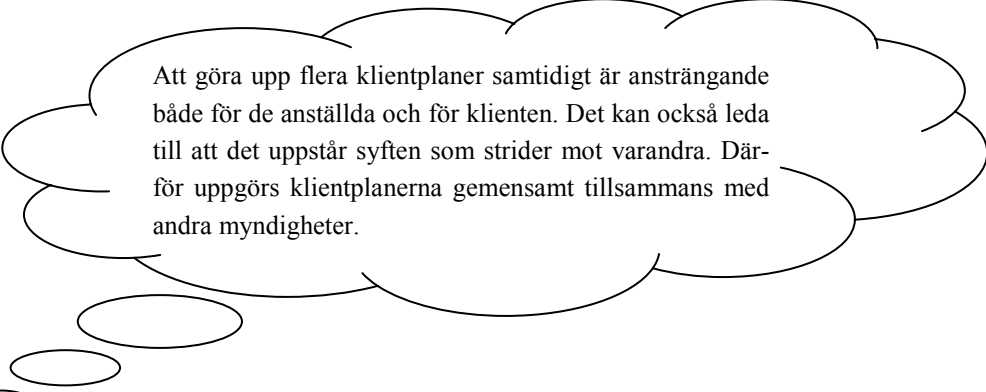
ABC-modellen för ett möte mellan många instanser innebär samarbete mellan familjen, barnskyddet och andra samarbetspartner i vilket man förbinder sig till gemensamma principer och modeller för arbete med barnet i centrum. I modellen iakttar man tillvägagångssätt som stödjer och skapar klientdelaktighet samt tar fram den information som finns hos de berörda parterna. Målet är att öka barnets upplevelse av grundtrygghet och stärka klientens delaktighet i samarbetsprocessen. Modellen för ett möte mellan många instanser kan användas i barnskyddsarbetet eller i det förebyggande barnskyddet (t.ex. skolkuratorer).

I samarbetet mellan många instanser utreds barnets och föräldrarnas erfarenhetskunskap, som är en värdefull utgångspunkt när man knyter socialtjänster till barnets och familjens vardag/liv. I mötet mellan många instanser överförs inte klienter från basservicen till barnskyddet, utan barnskyddet tas med som en partner för familjen och basservicen.

En multiprofessionell expertgrupp är enligt 14 § i barnskyddslagen en grupp som kommunen eller flera kommuner tillsammans ska tillsätta och som består av representanter för social- och hälsovården, experter i fråga om barns uppväxt och utveckling och andra experter som behövs i barnskyddsarbetet. Syftet med gruppen är att se till att den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter har tillgång till sakkunskap om barns uppväxt och utveckling, hälsovård, juridisk expertis samt annan expertis som behövs i barnskyddsarbetet.

#### ***Till verksamheten hos en multiprofessionell expertgrupp inom barnskyddet hör ur kvalitetssynvinkel att:***

- ❖ Expertgruppen stödjer barnskyddsarbetet i dess olika processer och är en resurs som socialarbetaren inom barnskyddet genuint har tillgång till.
- ❖ Gruppens roll och uppgift är tydligt definierade. Socialarbetaren inom barnskyddet är föredragande i gruppen. Expertgruppen utövar inte den beslutanderätt som hör till den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter.
- ❖ Medlemmarna kartlägger den egna stödgruppens möjligheter att ge barnet stöd.

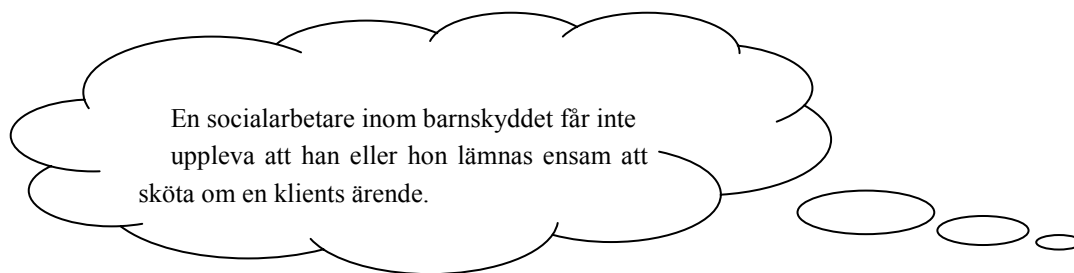


Att göra upp flera klientplaner samtidigt är ansträngande både för de anställda och för klienten. Det kan också leda till att det uppstår syften som strider mot varandra. Därför uppgörs klientplanerna gemensamt tillsammans med andra myndigheter.

### 3.3 EN KOMPETENT ARBETSGEMENSKAP SOM GRUND FÖR BARNSKYDDET

Barnskyddet kräver genomgående en särskild kompetens av de anställda. Detta förutsätter att arbetsgemenskapen och ledningen engagerar sig långsiktigt i att utveckla kompetensen. Som stöd för det krävande arbetet behövs:

- en stark grundläggande utbildning och fortbildning,
- kunskaper inom arbetets olika delområden,
- ombesörjande av utveckling och styrning av arbetet samt
- möjlighet att utnyttja andra experter.



#### *Kvalitetsrekommendationer för samlat kunnande inom ett högklassigt barnskydd:*

- ❖ I arbetsgemenskapen finns förutom socialarbetsexpertis inom barnskyddet även tillgång till juridiskt, psykologiskt, psykiatriskt och pedagogiskt kunnande. Det finns bl.a. tillgång till hemservice och familjearbete. I fråga om specialgrupper, exempelvis handikappade barn eller föräldrar, ska man kunna kontakta och få experthjälp som gäller handikappet.
- ❖ Arbetshandledning enligt socialvårdslagen ordnas för personer som arbetar med krävande klientarbete.
- ❖ Vid sidan av de praktiska kunskaperna upprätthålls kunnandet inom forskning och utveckling.
- ❖ Varje anställd har möjlighet att delta i utvecklingen av det egna arbetet.
- ❖ Kontinuerlig handledning och inläring betonas framför enstaka utbildningar.

#### **Till exempel**

På området skapas nätverk för praktisk undervisning/lärarnätverk, i vilka man undervisar i att kombinera teori och praktik inom socialarbetet.

Yrkesarbetarna ges möjligheten att utvecklas till mentorer inom barnskyddsarbetet och att vara mentorer för kollegor på den egna arbetsplatsen, eller på andra arbetsplatser.

### 3.4 TILLRÄCKLIGT MÅNGA KOMPETENTA YRKESARBETARE

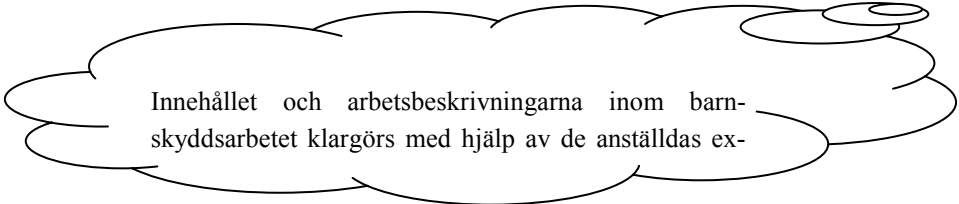
Det är nödvändigt att öka arbetstagarresurserna inom barnskyddet. Det är dock svårt att presentera en exakt personaldimensionering med nuvarande kunskap. Personalresurserna ska möjliggöra växelverkan i arbetet och delaktighet. Samtidigt kan organiseringen av arbetet variera mycket från område till område. Den personliga tiden för arbetet med barnet och familjen och tiden för det processvårdande arbetet (förvaltning, dokumentation) som föreslås i kvalitetsrekommendationen ger riktlinjer för en rekommenderad personaldimensionering. Gruppen Fungerande barnskydd föreslår att pilotprojekt som undersöker effekten av de olika sätten att organisera barnskyddet, av arbetspraxisen och av kvalitetskraven på arbetsbelastningen inom barnskyddet genomförs i försökskommuner. Utifrån detta bedöms förutsättningarna och grunderna för en nationell definition av personaldimensioneringarna.

"Uppgifterna om arbetsbelastningen i kommunerna ska tas på allvar."

#### *De kvalitetsrekommendationer som föreslås är:*

- ❖ Varje barn och ungdom som är klient ska ha möjlighet att få personlig tid av sin egen barnskyddsarbetare utifrån det individuella behovet. Utgångspunkten ska vara att varje klient ska få minst 2 timmar personlig tid per månad av sin egen barnskyddsarbetare i det aktiva arbetsskedet.
- ❖ Varje förälder med ett barn som är klient har möjlighet att få personlig tid av den egna barnskyddsarbetaren utifrån det individuella behovet. Utgångspunkten ska vara att varje förälder med ett barn som är klient ska få minst 2 timmar personlig tid per månad av den egna barnskyddsarbetaren i det aktiva arbetsskedet.
- ❖ För att definiera en lämplig personalstruktur ska kommunerna skapa tidsramar för hur mycket tid den anställda ska använda för klientmöten och för dokumentation av ett klientärende. De anställda utreder själva vilken arbetsinsats som är lämplig för deras barnskyddsarbete, genom att ställa arbetet i relation till exempel till regionala och innehållsmässiga faktorer samt faktorer i anslutning till klientgruppen. Till exempel rekommenderas det att man reserverar 6 h/mån./barn för processvårdande arbete (dokumentation, beslutsfattande, planer, utlåtanden, arbete med samarbetspartner) i det aktiva arbetsskedet.
- ❖ Ledningen inom socialväsendet ser de anställda som experter vid definitionen av arbetstiden och av krävande arbetsinsatser.
- ❖ Uppgiftsfördelningen och samarbetet mellan de anställda vidareutvecklas.
- ❖ Åtminstone hälften av en socialarbetares arbetstid inom barnskyddet används till att träffa barnen och familjerna.
- ❖ Vid utvecklingen av arbetet minimeras omsättningen av de anställda som behandlar klientens ärende eller säkerställs att samma arbetstagare följer klienten i de olika skedena av barnskyddsprocessen.
- ❖ Resurserna tilldelas förutom det barn- och familjeinriktade barnskyddet även uppgifter som är länkade till barnskyddet och som kräver särskild kompetens, såsom

barnatillsyningsmannens arbete, medlingen i vårdnadstvister och ordnandet av bevakat umgänge.



Innehållet och arbetsbeskrivningarna inom barnskyddsarbetet klargörs med hjälp av de anställdas ex-

### 3.5 GEMENSAMT SERVICESYSTEM

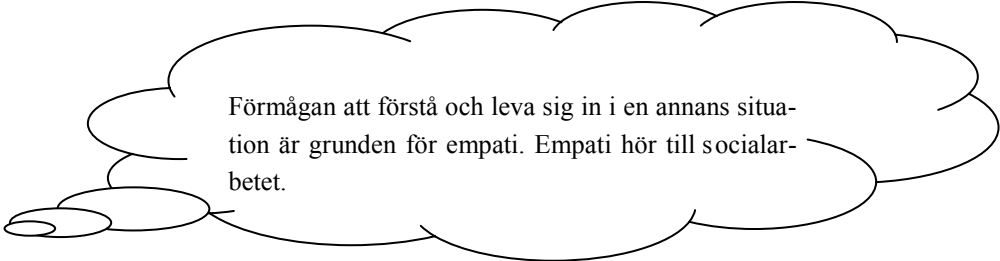
Målet för barnskyddet är att barnet ska få hjälp och att barnets nöd upptäcks oberoende av var barnet bor eller vilka tjänster barnet använder. Förutom barnet bör även familjen och barnskyddsarbetaren kunna lita på servicesystemet och på de arbetsmetoder som används i servicesystemet. Anammandet av de centrala principer som styr barnskyddsarbetet säkerställer att klienten söker och hittar rätta tjänster i rätt tid. Klientrespons ska samlas in och aktivt utnyttjas för att förbättra servicesystemet.

"Myndigheterna har inte all visdom"

För att främja barnets välbefinnande krävs det att man identifierar bekymmer och svårigheter samt söker efter styrkor och resurser på ett sätt som tar hänsyn till barnet. Ett barncentrerat förhållningssätt förenar de olika anställda, föräldrarna och barnet i samarbetet och säkerställer att arbetet koncentreras till sådant som stödjer barnets välbefinnande.

#### *De kvalitetsrekommendationer som föreslås är:*

- ❖ Barnen och familjerna involveras i utvecklingen av tjänsterna för att de anställda bättre ska förstå barnskyddsarbetets verklighet ur klienternas synvinkel.
- ❖ Kommunen informerar aktivt om barnskydds- och familjetjänsterna inom sitt område samtidigt som den beaktar även den verksamhet som organisationerna och föreningarna erbjuder. Ett fungerande servicesystem och vetskapen om tjänsterna skapar trygghet och tillit även när tjänsterna (ännu) inte behövs. Informationen hjälper till att sätta in tjänsterna i rätt tid.
- ❖ Intensiv växelverkan och iakttagande hjälper att se barnets behov av hjälp.
- ❖ Arbetsätten bör vara mångsidiga. Hembesök – även oanmälda – hör till barnskyddsarbetet. Under hembesöken får man en bättre uppfattning om de hemförhållanden som är viktiga för barnet än man gör på ett kontor.
- ❖ Det stöd som erbjuds skraddarsys för klientens behov och är intensivt när det behövs. Stödet kan i större utsträckning än nu ges i klientens hem och man kan även erbjuda ambulerande tjänster (till exempel ambulerande regionalt specialstöd).



Förmågan att förstå och leva sig in i en annans situation är grunden för empati. Empati hör till socialarbetet.

### 3.6 MÅNGDIMENSIONELL BEDÖMNING

Bedömningen inom barnskyddet gäller såväl klienterna och de anställda som arbetsgemenskaperna/organisationerna. Bedömningarna av klientprocessen och av arbetets effekter är lika viktiga. I denna rekommendation lyfter vi fram omständigheter som bör beaktas i bedömningen både ur den anställdas och ur ledningens perspektiv.

"Ett bra sätt att göra en bedömning är att göra den tillsammans med klienten och samarbetspartnern."

Enligt 26 § i barnskyddslagen ska socialarbetaren eller någon annan anställd inom barnskyddet omedelbart bedöma barnets eventuella brådskande behov av barnskydd efter att ett barnskyddsärende har inletts. Socialarbetaren ska senast den sjunde vardagen efter att ha mottagit anmälan eller motsvarande information avgöra om en utredning av barnskyddsbehovet ska inledas med anledning av ärendet eller om ärendet är av sådan art att det inte föranleder några åtgärder. Utredningen av behovet av barnskydd ska enligt 27 § i lagen göras utan obefogad dröjsmål, senast inom tre månader från att barnskyddsärendet anhängiggjordes. Utredningen görs i den omfattning som omständigheterna i det aktuella fallet förutsätter.

Efter det inledande skedet fortsätter bedömningen i de olika skedena av barnskyddet.

#### *På klientnivå bör man i bedömningen komma ihåg:*

- ❖ Man möter barnet och familjen i bedömningsskedet då man utreder deras beredskap att ta emot stöd, för att stödet ska kunna ges på rätt sätt.
- ❖ Det är grundläggande att de personer som deltar i processen har en gemensam syn på behovet av stöd och på målen för bedömningen.
- ❖ Bedömningen är målinriktad och syftar till att ge stöd. Det att man gör en bedömning i barnets ärende avbryter inte de stödtjänster som barnet och familjen får och är inte heller något hinder för att sådana tjänster inleds. Snarare tvärtom.
- ❖ I bedömningen utreder man barnets hela situation, så att de berörda personerna förstår att en bedömning görs, vad som bedöms, hur bedömningen genomförs och vad bedömningen leder till.

#### *På arbetsplatsnivå bör man i bedömningen komma ihåg:*

- ❖ Bedömningen är en fast del av klientprocessen inom barnskyddet och den görs på tjänsteansvar.
- ❖ I bedömningen utnyttjas vetenskaplig kunskap och erfarenhetsexperters synpunkter.
- ❖ Man fäster särskild uppmärksamhet vid dokumentationen, dvs. man utbildar arbetstagarna och kommer överens om lokala tillvägagångssätt.
- ❖ Arbetstagarna och arbetsplatserna stannar då och då upp för att utvärdera även sig själva. Det är på arbetstagarens ansvar att vinnlägga sig om sin egen kompetens och att stärka sin professionalitet. Arbetsgivaren stödjer utvecklingen av kompetensen bland annat genom fortbildning.



### Exempel på en bedömningsmodell

Kuvastin-modellen är en reflektiv metod för självutvärdering och kollegial utvärdering som har utvecklats av vuxensocialarbetare på Haga socialservicebyrå. Syftet med den reflektiva utvärderingen är att identifiera de mål och etiska principer som styr arbetet. Med självutvärderingen strävar man efter en systematisk bedömning av det egna arbetets styrkor och svagheter samt av de utmaningar man möter i klientarbetet. Kuvastin-utvärderingen lämpar sig särskilt för situationer då en socialarbetare vill att kollegorna ska bedöma den egna klientens situation.

De som har prövat metoden har upplevt att den är till nytta för arbetstagaren, eftersom diskussion i grupp om klientarbetets centrala utmaningar stödjer arbetet och hjälper arbetstagaren att orka. Arbeta i grupp har upplevts vara ett effektivt sätt att lösa problem. Under utvärderingsträffar med kollegor kan man dela med sig av information och erfarenheter och få gemensamma insikter. För närvarande fungerar den kollegiala utvärderingen på samma sätt som arbetshandledning. Ur klientens synvinkel är den kollegiala utvärderingen en bra arbetsmetod, eftersom problemsituationer löser sig snabbare och tjänsten är objektiv.

Källa: Yliruka, Laura (2006) Kuvastin. Reflektiivinen itse- ja vertaisarviointimenetelmä sosiaalityössä. Stakes arbetspapper 15/2006. <http://www.helsinki.fi/sosiaalityo/tietoa/sosweb/dokumentit/kuvastin.pdf>

### *Ledningen och förtroendepersonerna måste se till att:*

- ❖ Det är möjligt för arbetstagaren att göra ett arbete av god kvalitet.
- ❖ Ledningen ställer upp de allmänna målen för arbetet tillsammans med de anställda så att målen är tydliga på alla nivåer.
- ❖ Mellan ledningen och de anställda skapas sådan informationspraxis/sådana bedömningsstrukturer med vilka man kan bygga upp en dialog mellan ledningen och de anställda.
- ❖ Utvärderingar som hör till ledningen (till exempel bedömningen av konsekvenser för barn i beslutsfattandet och den egna verksamhetens effekter) genomförs utan att i någon större utsträckning belasta klientarbetet.

## 4 BESLUTSFATTANDE I TJÄNSTER FÖR BARN OCH FAMILJER

Barnskyddet är nära förknippat med andra tjänster för barn och familjer. Hur andra tjänster för barn/unga/familjer fungerar påverkar både behovet av barnskydd och hur stödet ordnas för dem som behöver det. Ur barns och familjers synvinkel får det inte förekomma sådana situationer där kommunen förutsätter att barnet är klient hos barnskyddet, trots att det skulle vara möjligt att ordna tjänsten som ett mer omfattande stöd för familjen (till exempel som familjearbete eller som hemservice med låg tröskel med stöd av socialvårdslagen).

*Ledare inom olika verksamhetsområden och politiska beslutsfattare bör säkerställa att:*

- ❖ Tjänsternas och organisationernas strukturer stödjer experternas samarbete i ärenden som gäller barn och unga (bl.a. användning av arbetstid, beslutsfattande).
- ❖ De anställda inom olika verksamhetsområden känner till sina skyldigheter, rättigheter och möjligheter att hjälpa ett barn som är klient hos barnskyddet (inkl. informationsutbyte och sekretess). Med hjälp av beslutsfattande stödjer man ett lyckat samarbete.
- ❖ Barn och unga får stöd främst genom tjänster som riktas till alla barn och unga. Genom barn- och familjeinriktat barnskydd reparerar man inte brister i andra tjänster, utan det erbjuds bara till ett barn/en familj av individuella skäl.

## 5 UPPFÖLJNING OCH BEDÖMNING AV HUR KVALITETSREKOMMENDATIONEN TILLÄMPAS

Förutom förslagen ovan innebär kvalitetsrekommendationen att kommunerna ska godkänna barnskyddets kvalitetsplan som en del av planen för välfärd enligt barnskyddslagen. I kvalitetsplanen definieras de kvalitetskriterier för kommunens barnskydd vilka har härletts ur den allmänna planen till lokal nivå samt metoderna för uppföljning och rapportering av hur kvalitetskriterierna har tillämpats.

Det rekommenderas även att kommunerna genom fullmäktigebeslut förbinder sig att följa konventionen om barnets rättigheter i all beredning och allt beslutsfattande som gäller tjänster för barn och unga. Syftet är att genom politiskt beslutsfattande ratificera konventionen om barnets rättigheter på samma sätt som Finland/riksdagen har ratificerat den nationellt som medlemsstat i FN. På så sätt kan kommunen fästa uppmärksamhet på barnets rättigheter i det allmänna beslutsfattandet och visa att de är viktiga politiskt.

I anslutning till Lastensuojelun käsikirja skapas sidor för barnskyddets kvalitet. Kommunerna utmanas att föra in information om ratificeringen av konventionen om barnets rättigheter på kvalitetssidorna samt information om andra tjänster för barn som kommunen konstaterar vara till nytta. På sidorna ska alla kunna diskutera/kommentera kvaliteten. Kvalitetssidorna kan utnyttjas både lokalt och nationellt när tjänsterna utvecklas på ett interaktivt sätt som möjliggör jämförelse.

Den arbetsgrupp som har berett kvalitetsrekommendationen för barnskyddet sammanträder härnäst en gång per år för att bedöma hur kvalitetsrekommendationen tillämpats på nationell nivå, bland annat utifrån den information som samlas på kvalitetssidorna. I bedömningen ombeds representanter för erfarenhetsexperter och eventuellt också för andra expertinstanser att delta. Bedömningsrapporten läggs fram offentligt på kvalitetsrekommendationens webbplats, där den också kan kommenteras, så att kvalitetsdiskussionen leder till ett kontinuum som förbättrar tjänsterna.

## KÄLLOR

Yliruka, Laura (2006) Kuvastin. Reflektiivinen itse- ja vertaisarviointimenetelmä sosiaalityössä. Stakes arbetspapper 15/2006.  
<http://www.helsinki.fi/sosiaalityo/tietoa/sosweb/dokumentit/kuvastin.pdf>  
Kehrä II; <https://www.innokyla.fi/web/malli176141>